

En provo tak

Lektor Klaus Kjøller stopper på KU efter 43 års ansættelse. Her deler han gode og dårlige min

Klaus Kjøller stopper som lektor ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab. Den farverige forsker har ry for at tale rent ud af posen – som da han eksempelvis udtalte til Universitetsavisen, at der ingen grund er til at skjule ved en eksamen, hvis man har ”en god røv”. Og det er ingen hemmelighed, at nogle af hans kolleger har syntes, at han bevægede sig ind på et betænkeligt populærvidenskabeligt felt, men det har Kjøller omvendt opfattet som en forskerpligt.

Kjøllers indspil har ofte været kontroversielle, men også tankevækkende, og han har 43 års erfaringer i sektoren, så FORSKERforum vil have del i hans memoarer.

Instituttet omtaler ham som ”landets mest provokerende sproglige rådgiver” – er det en ros?

”Ja. For provokation er et middel til at komme igennem med mine ting. Jeg har brugt provokationen som murbrækker”, lyder svaret som en slags programerklæring.

Ikke forsker i nulfejls-kultur

Kjøller tilhører den kategori af forskere, der aldrig har holdt dig tilbage med at provokere i medierne. Hvad har hans overvejelser været omkring det?

”Når man går ud med de bøger, jeg har gjort, så er man på som person. Så giver det ingen mening at skelne mellem fagperson og individ. Så er man aktør i medieverdenen.

Når en forsker går i medierne og svarer på et journalist-spørgsmål, så er nogle af dem, der lytter mest interesseret, forskerens kolleger. Nogle kulturer har sådan en nulfejls-kultur, hvor man skal passe meget på, ikke at dumme sig. Men det sted, jeg kommer fra, der kender vi medierne og deres betingelser. Vi ved, at hvis en ekspert og forsker skal bruges i en artikel, så skal der være en kant eller noget, der gør, at det bliver lidt interessant. I nogle videnskabelige miljøer er der en kultur, der gør folk bange for at udtale sig.

Men selv inden for de allerhårdste steder er der folk, der godt tør gå ud og være mennesker, samtidig med at de er forskere.

For mig har det aldrig været et problem. Når man laver den slags bøger, jeg laver – udadvendt formidling, ofte i provokerende form – så har man valgt sin rolle. Så når de ringer fra Go’ morgen Danmark eller Forskerforum, så stiller man op.”

I tv-talkshow

Hvilket aftryk har Kjøller i egne øjne sat som forsker?

”Den forskningsmæssigt klart mest interessante bog, som jeg har lagt mest hjerteblod i, er ’**Politisk argumentation**’ (1991). Der mener jeg, jeg lavede den videnskabelige afhandling, jeg kan lave. Jeg har altid været optaget af videnskabs-teori, og det er et forsøg på at beskrive (med reference til ”Den samfundsskabte virkelighed” af Berger og Luckmann), hvordan man kan arbejde videnskabeligt med den påvirkning, befolkningen udsættes for af medier og partier.

Den fik en virkelig god modtagelse ude i medierne, hvilket overraskede mig enormt, for der er ikke et eneste eksempel. Det er en teoretisk afhandling med en

masse videnskabelige referencer. Til gengæld har den ikke solgt særlig meget og er ikke oversat. Men jeg ved på mig eget fag, at den er brugt og tjener til inspiration.

Så lavede jeg samme år ’**Manipulation – en håndbog**’ (1991). Den blev en bestseller, og den sælger stadig nu i 7. oplag. Den succes var meget overraskende. Jeg kan huske, jeg var i Jarl Friis Mikkelsen tv-talkshow lørdag aften sammen med Bodil Cath. Så der var en helt anden kendis-faktor.

Jeg har resigneret omkring forskerens mulighed for at lave politikernes sprogbrug om og gøre medierne mere seriøse. Så mit formål er i stedet blevet: Hvordan gør jeg det så gennemskueligt, at det bliver gennemskuet af alle. Sådan opfatter jeg min demokratiske rolle og mission.”

De gode oplevelser – og de dårlige

Han har haft gode oplevelser på nu:

”Der har været den grundlæggende gode oplevelse, at jeg har oplevet, at jeg som person har passer perfekt i systemet. Der har ligget en opfordring i systemet til, at man hele tiden underviser i det, der optager en. En fantastisk gave. Man kan tage nye udfordringer op, man har lov til at tage initiativ – det ligger alt sammen i lektorrollen. Det er også derfor, man kan holde ud at være ansat samme sted 43 år”, fortæller han.

”En ting, der har passer mig ekstremt godt, er den bredde, der er i forskerjobbet. Pendlingen mellem interne ting, og så på den anden front 100 procent udadvendte bøger. I 1991 skrev jeg ’Politisk argumentation’ og ’Manipulation’ – to ekstremt forskellige bøger – og der kom faktisk også en tredje bog det år som hed ’Ud med sproget’. Tre vidt forskellige bogeksperimente, men alle lå inden for rammen af lektorjobbet. Det er det, der er så fantastisk.

Men der har også været dårlige oplevelser:

”Selvfølgelig har der været skuffelser: Afslag på professorater. Og ofte er blev

Klaus Kjøller

Født 1944

Cand mag. i dansk og filosofi 1972.

Ansæt ved KU samme år.

Siden 1978 lektor i ’moderne dansk sprog og sprogbrug’.

Leder af Institut for Nordisk Filologi 1994-99

Forfatter til ca. 50 bøger, herunder Manipulation. En Håndbog og Snyd ikke dig selv ved eksamen.

Flittig debattør og kommentator i medierne, bl.a. i Berlingskes ’Groft sagt’.

ker af

r om universitetet samt gode råd til de tilbageblivende

jeg skuffet over den måde, mine bøger er blevet modtaget på. Mit bidrag har også ligget i eksperimenter med formidlingen af min forskning. Det har givet stor glæde, men også lussinger”.

Før styrede forskerne – nu styrer byrokraterne...

Universitetet over 40 år – er det gået frem eller tilbage?

”Det er gået tilbage. Oprørere og kreativiteten har fået ringere vilkår. I dag skal man være kreativ på en måde, der fører til penge”, forklarer han og henviser til de store forandringer, som Universitetsloven fra 2003 har ført med sig:

”Før var forskerne dominerende på instituttet. Nu er det bureaukraten. Vi har fået ledelser, der gør en dyd ud af bureaukratiet. Pludselig kan man blive inviteret til dagsseminar om lean management. Det var sådan noget, vi gjorde grin med i 90'erne som noget Handelshøjskolen-noget.

I dag er det at arbejde i grupper en nødvendighed, hvis man skal søge eksterne støttemidler. Så den individuelle forsker er en døende øgleart. Ikke at grupper som sådan er negativt, men det er nærmest blevet en tvang”.

Den ødelæggende konkurrence

”Og man skal bruge enormt meget tid på ansøgninger – nærmest som afhandlinger”.

Der er også stramme krav til publiceringsformer: ”Helst i anerkendte engelsksprogede tidsskrifter. For store dele af den forskning, jeg følger, virker det kastreende. Den substans, vi arbejder med, er dansk sprog. Hvordan skriver man på engelsk om det? Skal revl og krat oversættes til engelsk?”

Styrelsen har fuldstændig totalitært ophøjet de publiceringsformer, nat og medicin har bedrevet, til også at gælde på humaniora. Nogle steder virker det fint, andre steder helvedes dårligt.”

En særlig bekymring handler om de

skærpede konkurrenceprocesser på alle niveauer:

”Hvor meget originalitet og oprør er der plads til i det system? I mit fag er det de gamle hanner, der sidder og bestemmer. Så man får sådan nogle muskelprojekter, store dataindsamlinger, hvor man sidder og tæller. Det er systematisk oprørs-bekæmpelse, og det er alvorligt, for universitetet bør være oprør, oprør mod de gamle, oprør mod teorier. Man gør alle til artige 12 talspiger. Man sidder artigt og søger om penge hos fonde, og så har man gamle hanner, der sidder og uddeler penge til de unge forskergrupper.

Det disciplinerer ad helvede til

Et sidste godt råd til uddannelses- og forskningspolitikkerne?

”Jeg mener, det er ødelæggende for humaniora, at man kører så entydigt på måleformerne. Når man dyrker nat- og sund-systemet, er det, fordi man har et kvantificerbart system. Men det system, mener jeg, er undertrykkende på mange humanistiske aktiviteter. Find en løsning på det problem.”

Et sidste råd til lederne?

”At lede kreative sjæle består i, at man lytter til dem. Det er primadonnaer, og det bør de være.”

Og til kollegerne?

”I skal holde sammen mod bureaukratiet. Og holde ud!”



Den manglende professortitel

43 år på universitetet – hvorfor blev Kjølner ikke professor?

”I perioden 1990 til 2003 søgte jeg flere gange, bortset fra de år, hvor jeg var institutleder. Og jeg er også blevet vurderet professoregnet ved flere forskellige universiteter. Så du må spørge dem, der ikke har ansat mig. Men måske er det på grund af mit dårlige netværksarbejde. Jeg er heller ikke så velsocialiseret, hvis du ser på min profil. Jeg har altid skrevet ting, der viste meget ud af huset. Det var ikke så mærkeligt i 70'erne, men siden har der været en udvikling, hvor den slags ikke tæller i systemet. Der er en helvedes bunke bøger, men hvor er artiklerne? Det tænder mig ikke med de der artikler. Jeg synes, at det krudt, man bruger på en artikel, fyrrer man meget bedre af i en bog – en afrundet helhed.”

Betyder den manglende professortitel noget?

”Alle de gange, jeg søgte professorjob, hadede jeg, at jeg ikke fik dem. Jeg synes, det var for dårligt. Jeg forstod det ikke. Så jeg vil ikke stå i dag og sige, det ikke betød noget.

Når jeg ikke har søgt efter 2003 er det fordi, jeg altid har set lidt ned på de folk, der blev professorer i sidste øjeblik. Jeg synes, man som nyansat professor stadig skal have de bedste år foran sig. Det andet er, at jeg synes, jeg som type passer dårligt ind i systemet i dag. I dag arbejder man i grupper, man publicerer engelsksproget, og det er den side af jobbet, jeg har forsømt. Men jeg er på ingen måde en bitter mand i dag. Tværtimod. Jeg er opfyldt af taknemmelighed.”